

NAMN OCH BYGD 100. (2012)
TIDSKRIFT FÖR NORDISK ORTNAMNSFORSKNING
Szerkesztő: SVANTE STRANDBERG

Kungl. Gustav Adolfs Akademien för Svensk Folkkultur, Uppsala. 337 lap

1. A Namn och Bygd (NoB., magyarul: Név és Vidék) a nagy hagyományokkal, fejlett intézményrendszerrel és komoly eredményekkel rendelkező svéd – illetve tágabban: az északi országokban folyó – helynévkutatás folyóirata. (Ebben egyébként nem áll egyedül. A szakmai háttérét nyújtó svéd névkutatásról általában I. GYÖRFFY ERZSÉBET áttekintését is: NÉ. 29. 2007: 247–57.) A folyóiratot a Névtani Értesítő a 2007. évi 95. évfolyamától kezdve ismerteti (elsőként: NÉ. 31. 2009: 297–8).

A Namn och Bygd első száma 1913-ban jelent meg, így a világ legkorábbi névtani szakfolyóirataként tarthatjuk számon. Megjelenésének 100. évfordulójához egy háromnapos konferencia is kapcsolódott, a folyóirat pedig egy kifejezetten tematikus jellegű, az elmúlt száz évet áttekintő és értékelő, a megszokottnál terjedelmesebb számot tett közzé. A jubileumi szám – egyelőre egyedülként – elérhető, pdf fájlként letölthető a folyóirat honlapjáról (<http://www.kgaa.nu/tidskrift.php?id=4>) is. (A korábbi évfolyamokból ugyanitt csak tartalomjegyzékük található meg, a legújabb számok azonban – bizonyos idő elteltével – szintén elérhetővé válnak a későbbiekben.) A most megjelent kötetet a jubileumi alkalomra és tematikára való tekintettel a szokásosnál valamivel részletesebben ismertetjük.

2. A centenáriumi folyóiratszám élén az alapító – és egyúttal a folyóiratot évtizedeken át szerkesztő – Jöran Sahlgren portréja, a jelenlegi szerkesztő rövid előszava, valamint az ünnepi szimpóziumon elhangzott köszöntő kapott helyet. Ezeket követik azok az írások, amelyek a maga gazdagságában, sokoldalúan és önmagukon túlmutató módon mutatják be e nagy múltú folyóirat hagyományait, szakmai beágyazottságát, kapcsolatrendszerét, a névkutatásban betöltött szerepét.

A Namn och Bygd szerkesztője, SVANTE STRANDBERG nagy ívű áttekintésben szól a folyóirat elmúlt száz évéről, az ez idő alatt bekövetkezett változásokról, a megmutatkozó változási irányokról (11–26). Meghatározza a folyóirat célját, számba veszi egykori szerkesztőit, átfogó képet ad meghatározó rovatairól és azok tartalmáról, áttekinti szakmai kapcsolatrendszerét, népes szerzőgárdáját és az általuk képviselt tudományterületeket.

KRISTINA NEUMÜLLER a folyóirat hasábjain megjelenő névelméleti tematikára fordítja figyelmét (117–26). Megállapítja, hogy a folyóiratban megjelent írások, bár a lap nem volt elsődleges fóruma ennek, jó képet adnak az éppen folyó szakmai vitákról, illetve névelméleti tudásunk folyamatos gazdagodásáról; emellett pedig szervesen hozzátartoznak a folyóirat arculatához.

LARS-ERIK EDLUND írása azt vizsgálja, hogy a Namn och Bygd hasábjain megjelent tanulmányok miként kapcsolódtak saját koruk nyelvtudományi diskurzusaihoz (61–83). Megállapítja, hogy a Wörter und Sachen megközelítésmódja a folyóirat korai évfolyamaiban is meghatározó szerepet játszott, és máig jellemző, hogy a szerzők a nyelvi és a

nyelven kívüli tényeket együttesen vizsgálják. Áttekinti azt is, hogy a később megjelenő irányzatok, kutatási területek – így a generatív grammatika, a szociolingvisztika, a kognitív nyelvészet – miként tűnnek fel a közölt cikkek anyagában.

A jubileumi folyóiratszámában több írás elemzi egyes nyelvészeti diszciplínák, kutatási területek és a helynévtani tematika összefüggéseit. Szerzőik ezekben is elsősorban a Namn och Bygdben megjelent írások tanulságaira támaszkodnak.

LENNART ELMEVIK a helynevek és a szókészlet kutatásának egymással összefüggő kérdéseiről szól (85–105). A témát a folyóiratban korábban megjelent cikkekből vett tanulságokkal mutatja be, egyes etimológiai kérdésekhez saját új fejtegetéseit fűzve hozzá.

STAFFAN FRIDELL a helynevek hangtani vizsgálatának témakörével foglalkozik (107–15). A jellemzőbb helyzetnek azt látja, hogy a közzavak történetéből ismert hangváltozásokat alkalmazzuk a tulajdonnevek vizsgálatában. Érdekesebb azonban itt az, ha a korai nyelvemlékek helynévanyagából igyekszünk megállapítani olyan hangtörténeti jelenségeket, melyeket a közzavak köréből nemigen tudnánk adatolni. A helynevek lokális kötöttsége okán e tendenciák egykori területiségéről is információkat kaphatunk. A szerző ilyen szempontból tárgyal különböző konkrét hangváltozásokat is.

BERIT SANDES a helynevek és a nyelvi kontaktusok témakörének folyóiratbeli megjelenését tanulmányozza (165–79). Három különböző, az egykori skandináv nyelvi érintkezések szempontjából releváns területet választ ki (Brit-szigetek, a finn és lapp kontaktusok területei, Észak-Amerika), s megállapítja, hogy a vizsgált jelenségek lényegi hasonlóságokat mutatnak. Emellett szól egyes tipikus jelenségekről, s hangsúlyozza, hogy a jelenség értelmezésében a nyelvhasználók névkompetenciáját is figyelembe kell venni.

TERHI AINIALA a helynévkutatás szocioonomasztikai irányára fordítja figyelmét (209–17). Szól a szóban forgó terminus használatáról, a kutatási módszerről, a vonatkozó kutatások történetéről, mindebben az északi országokra fókuszálva; emellett részletesebben értékeli őt, a folyóiratban egykor megjelent szocioonomasztikai tanulmányt.

A nyelvészet mellett egy tudományterület kap kiemelt figyelmet: a régészet. PER VIKSTRAND a helynevek és régészet kapcsolatát, kölcsönös egymásra utaltságát elemzi a folyóirat történetének alapján (201–8). A Namn och Bygd, interdiszciplináris jellegéhez illően, megfelelő fórumot kínált ezek találkozásához, amit – s hogy ezek miképpen gazdagíthatják egymást – az itt megjelent tanulmányok és recenziók sora is jól igazol.

Több tanulmány fordítja a figyelmét arra, hogy egy fontos vagy jellemző helynévtípus hogyan jelent meg, milyen figyelmet kapott a folyóirat történetében. EVA NYMAN a tó- és folyóvíznevek kutatását mutatja be a folyóirat anyagából választott példákon (145–63). BIRGIT EGGERT a középkori helynévtípusok problémakörét veszi szemügyre, figyelmet fordítva a földrajzi köznevekre is (127–44). INGE SÆRHEIM az egykori szakrális vonatkozású, illetve a néphithez kapcsolódó helyneveket tárgyaló írásokat tekinti át (181–200). Ide sorolja többek közt a korábbi kultuszhelyek neveit, a germán istenvilággal vagy mitikus lényekkel kapcsolatos nevekre vonatkozó cikkeket; megállapítva, hogy többségük a Namn och Bygd első és utóbbi évtizedeiben jelent meg. A jubileumi tematikához szerveslenebbül illeszkedik a korábbi szerkesztő, THORSTEN ANDERSSON cikke, mely három skandináv helynév etimológiájával és a hasonló típusú ('halászóhely' utótagú) nevekkkel foglalkozik (27–59).

Négy tanulmány veszi sorra azt, hogy a Namn och Bygd milyen kapcsolatokat alakított ki a többi európai, különösen a többi északi ország névkutatásával. BENT JØRGENSEN a dán (219–28), LARS HULDÉN a finn (229–49), TOM SCHMIDT a norvég (251–70), VIBEKE DALBERG pedig általában az európai (271–86) kutatókkal és névtani munkálatokkal

fennállt vagy fennálló kapcsolatokat tekinti át. Szólnak a megjelent, vonatkozó cikkek számáról, jellemző témáiról, kitérve akár a folyóiratnak az adott országbeli recepciójára is. A *Namn och Bygd* elsősorban svéd nyelvű írásokat közöl, de növekszik a más nyelveken közzétett cikkek száma is (a tanulmányok közt elsősorban az angol, a recenziók közt a német nyelvű írások aránya).

A jubileumi folyóiratszám utolsó tanulmányában STAFFAN NYSTRÖM a *Namn och Bygd* első 98 évfolyamának recenziós rovatát és témáit tekinti át (287–99). Ez idő alatt közel ezer recenziót közöltek, melyekben ezret meghaladó számú művet ismertettek. Méltató és kritikus hangvételű írásokat egyaránt találunk köztük. A rovat súlya az idők folyamán jelentősen megnőtt, az utóbbi időkben a folyóiratszámok mintegy negyedét teszi ki. A cikk érdekes adatokat közöl a recenzensekről is, akik közül a legtermékenyebbek a szerkesztők köréből kerültek ki.

3. A tanulmányok sorát az északi országok névkutatásáról és fontosabb friss szakirodalmáról beszámoló rovat követi, országonkénti áttekintést nyújtva (301–25). A folyóiratot egyébként jellemző recenziós rovat ezúttal – az évfordulós tematika miatt – hiányzik. A folyóiratszámot a megszokott járulékos technikai részek, a 2011–2012-es évfolyamok helynévmutatója (331–6), s ezúttal egy, a jubileumi alkalomra íródott vers zárja.

FARKAS TAMÁS

**STUDIA ANTHROPONYMICA SCANDINAVICA 30. (2012)
TIDSKRIFT FÖR NORDISK PERSONNAMNFORSKNING
Szerkesztők: EVA BRYLLA – KATHARINA LEIBRING
Swedish Science Press, Uppsala. 201 lap**

1. A skandináv személynévtani folyóirat 30. számában hat tanulmány és hat recenzió kapott helyet. Olvashatunk a skandináv országok névtani kutatásainak eredményeiről, a térség jelenlegi névadási szokásairól, de találunk általános névtani kérdéseket feszegető tanulmányt is, s egy magyar vonatkozású írás is olvasható benne.

2. A kötet PETER JACKSON tanulmányával indul. A szerző olyan kételemű skandináv neveket vizsgál, amelyek a *-gastiz* 'vendég, idegen' jelentésű elemet tartalmazzák (5–18). A társadalmi és ideológiai háttér fölvezetésével, elsősorban a vendégvárási és étkezési szokásokat áttekintve igyekszik feltárni, miért volt annyira elterjedt ez az elem a skandináv, illetve germán névadásban. Emellett egy norvégiai rúnaszövegben felbukkanó *Nauðigastiz* név elemzése során e névalkotó morféma indoeurópai eredetére is kitér.

THORSTEN ANDERSSON cikkének középpontjában az ósvéd *Ødhubøn* szó áll, amelyet eddig helytelenül kételemű női névnek tartottak (19–24). Valójában az ósvéd *ødhubøn* melléknévből származik, melynek jelentése 'könnyen kért, hajlandó meghallgatni az imát'. A melléknévet minden bizonnyal nőkkel és férfiakkal kapcsolatban is használták. A helytelen értelmezés is innen eredhet, ugyanis valószínűleg egy női szentire is utaltak